

PROJEKT EDUKACYJNY W GIMNAZJUM

wobec nowej podstawy kształcenia ogólnego z języka polskiego

Teresa Kosyra-Cieślak

Teresa Kosyra-Cieślak, absolwentka Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Nauczyciel języka polskiego w II LO im. Emilii Plater w Białej Podlaskiej i konsultant ds. edukacji humanistycznej w białskim oddziale Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Autorka licznych publikacji metodycznych adresowanych przede wszystkim do nauczycieli języka polskiego w szkołach ponadgimnazjalnych i gimnazjach: scenariuszy zajęć, planów wynikowych, poradników metodycznych. Wdraża własne programy edukacyjne i walczy z nudą szkolną. Jest zaangażowana w promowanie nowoczesnych, niestandardowych metod nauczania. Uważa, że szkoła jest twórczym miejscem spotkań, w którym zarówno uczeń, jak i nauczyciel ma szansę znaleźć przestrzeń dla swego rozwoju i niebanalnych pomysłów. Od lat prowadzi szkolenia dla nauczycieli. Brała aktywny udział w tworzeniu systemu egzaminów zewnętrznych, obecnie współpracuje z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Krakowie (m.in. prowadzi zespół egzaminatorów oceniających matury z języka polskiego). Uczestniczyła w pracach nad nową podstawą programową z przedmiotu *Język polski*.

Spis treści

1. Wprowadzenie	1
2. Przykładowe projekty edukacyjne w gimnazjum	3
Projekt I. Szkolny Festiwal Komедии Fredrowskich	3
Projekt II. Seria wydawnicza: Autorzy naszych lektur	7
3. Podsumowanie	10
Literatura	10

1. Wprowadzenie

Nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego czyni rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym i wzbogacanie słownictwa uczniów jednym z najważniejszych zadań szkoły. Jednocześnie zaleca ona, aby na każdym etapie edukacyjnym umożliwić uczniom rozwijanie uzdolnień oraz zachęcać ich do pogłębiania wiedzy w wybranych obszarach.

Realizacja uczniowskich zainteresowań i pasji polaryzujących się w różnych języka polskiego jako szkolnego przedmiotu odbywać się może wielotorowo. W gimnazjum wprowadzone zostały obligatoryjne zajęcia dodatkowe z języka polskiego, określone

jako „konkursowe”, adresowane do uczniów w ponadprzeciętnym stopniu zainteresowanych kształceniem humanistycznym. Obok zajęć „wyrównawczych” – poszerzają one ofertę tradycyjnych lekcji szkolnych.

Inny sposób wyjścia naprzeciw indywidualnym potrzebom uczniów, w tym rozwijania ich zainteresowań i ukierunkowywania uzdolnień, to „uwolnienie” nauki języka polskiego z tradycyjnego systemu klasowo-lekcyjnego i organizowanie zblokowanych zajęć, także całych dni nauki poza szkołą (na które nowa podstawa przyzwala¹), poświęconych wybranym zagadnieniom edukacji polonistycznej i kulturowej, takim jak np. teatr, film, publicystyka i media, filozofia, retoryka, wybrane zagadnienia literackie i artystyczne, twórczość własna... Mogą one przyjmować formę warsztatów teatralnych czy filmowych, klubów dyskusyjnych, kół zainteresowań i różnorodnych innych przedsięwzięć zakrojonych na mniejszą lub większą skalę. Zajęcia te powinny zachęcać uczniów do samodzielnych wyborów ukierunkowanych na: poznawanie określonych zagadnień i dziedzin wiedzy, działania twórcze i pracę zespołową, rozwiązywanie problemów, planowanie celów i konsekwentne ich osiąganie, odkrywanie skutecznych strategii uczenia się, a w efekcie – kierowania własnym rozwojem intelektualnym i emocjonalnym. Są to efektywne godziny nauki, zaplanowane zgodnie z podstawą programową i ukierunkowane na opisane w niej wymagania, prowadzone w nieschematyczny sposób, adresowane do uczniów o określonych uposażeniach i zainteresowaniach. Nauczyciel ma prawo doliczać te godziny do czasu przeznaczanego na język polski.

Metodą szczególnie adekwatną do tak zaplanowanych celów i zgodną z duchem nowej podstawy jest **projekt edukacyjny**. W metodę projektów wpisane są różnorodne umiejętności ogólne, zdobywane i rozwijane w zderzeniu z materiałem konkretnej dyscypliny naukowej, której dany projekt dotyczy. Przede wszystkim są to więc kompetencje samokształceniowe, które implikują właściwe dla danego etapu edukacyjnego zapisy podstawy programowej.

Przykładowo, realizując **projekt polegający na opracowaniu jednego numeru szkolnej gazetki poświęconej postaci Patrona szkoły**, gimnazjaliści mogą rozwijać takie umiejętności samokształceniowe (z III etapu edukacyjnego), jak:

- samodzielne docieranie do informacji na temat sylwetki Patrona: poszukiwanie materiałów w publikacjach dostępnych w bibliotece szkolnej i bibliotekach miejskich, w internecie, na płytach CD, ewentualnie w bibliotece internetowej itp. [wymaganie 2.1];
- posługiwanie się katalogami w celu znalezienia potrzebnych publikacji na temat Patrona i jego osiągnięć, zasług, epoki, realiów, w które był uwikłany (w tym – katalogiem elektronicznym) [wymaganie 2.2];
- przeprowadzenie (i opracowanie) wywiadu z osobami posiadającymi wiedzę o Patronie [wymaganie 2.1];
- korzystanie ze słowników w celu wyjaśnienia trudnych słów i terminów, sprawdzenia poprawności użytych form itp. [wymaganie 2.3].

Uczniowie realizujący projekt edukacyjny uczą się w sposób „konstruktywistyczny”, pracując samodzielnie nad zadaniem i w znacznym stopniu decydując o konkretnym temacie (treści), sposobach i strategiach uczenia się:

- formułują problem badawczy i określają cel pracy;
- analizują problem i poszukują sposobów jego rozwiązania;

¹ Z. Marciniak, *O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego*, [w:] *Podstawa programowa z komentarzami. Tom 2. Język polski w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, s.14.

- precyzują stojące przed nimi zadanie, wybierają najlepszy sposób jego rozwiązania i planują pracę, a potem konsekwentnie realizują plany;
- wyszukują i selekcjonują potrzebne im wiadomości, krytycznie je analizują i przetwarzają stosownie do potrzeb zadania;
- najczęściej zespołowo wykonując zadanie, negocjują i uzgadniają działania;
- rozwijają umiejętność skutecznej komunikacji, przede wszystkim w języku ojczystym: czytają różnego typu teksty, dyskutują, tworzą spójne wypowiedzi własne, uzasadniają sądy i opinie, odbierają i tworzą wypowiedzi argumentacyjne;
- posługują się urządzeniami audiowizualnymi i technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
- doskonałą umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstów o różnych funkcjach i strukturze oraz wykorzystywania ich do własnych celów, stając się „skutecznymi” czytelnikami i stosując właściwe strategie;
- rozwijają umiejętność uczenia się;
- biorą odpowiedzialność za przedsięwzięcie i uczą się konsekwentnie je realizować.

Dzięki temu praca metodą projektów zapewnia doskonalenie wszystkich **umiejętności ogólnych, o których mówi podstawa programowa** (w części wstępnej), eksponując te, na które położony jest nacisk: związane z samodzielnym docieraniem do informacji, ich analizowaniem i wykorzystywaniem – oraz na różnorodne sprawności komunikacyjne, warunkujące funkcjonowanie w życiu społecznym. Temat projektu (zadanie szczegółowe) określa konkretne, **szczegółowe umiejętności i wiedzę przedmiotową**, które uczniowie zdobędą i rozwiną, wykonując wskazane zadanie. Realizując je, muszą – siłą rzeczy – posługiwać się językiem konkretnej dyscypliny naukowej i włączać do swojego czynnego słownictwa jej pojęcia i terminy.

Projekt edukacyjny w szczególny sposób wychodzi też naprzeciw **potrzebom wynikającym ze specyfiki okresu rozwojowego** uczniów w wieku gimnazjalnym:

- zapewnia uczniowi daleko idącą podmiotowość na każdym etapie działania;
- rozbudza jego ciekawość świata, ucząc stawiania pytań i poszukiwania na nie odpowiedzi;
- stymuluje postawy prospołeczne i uwrażliwia na potrzeby innych;
- otwiera pole do samodzielných decyzji i wyborów;
- stwarza sytuacje, w których działania są realizowane zespołowo, wykorzystując naturalną potrzebę poszukiwania oparcia w grupie rówieśniczej;
- daje szansę skutecznego wykonania zadania i funduje poczucie sukcesu;
- uczy oceniania efektów własnej pracy.

2. Przykładowe projekty edukacyjne w gimnazjum

Projekt I. Szkolny Festiwal Komедii Fredrowskich

■ **Czas pracy nad projektem:** 6 tygodni.

■ **Cele**

Uczniowie:

- lepiej poznają twórczość Aleksandra Fredry (np. przeczytają fragmenty komedii wskazanych przez nauczyciela; mogą to być – poza *Zemstą – Mąż i żona*, *Śluby panieńskie*, *Pan Jowialski*, *Damy i huzary*, *Pan Geldhab*);

- uporządkują i utrwalą posiadane wiadomości o komedii jako gatunku literackim [II.2.7²];
- będą samodzielnie poszukiwać potrzebne informacje (także w zasobach internetu), analizować je, porządkować i wykorzystywać do celów projektu [I.2.1];
- będą rozwijać i doskonalić swoje umiejętności w zakresie odbioru wypowiedzi, m.in. rozpoznawać wypowiedzi emocjonalne i perswazyjne, rozpoznawać intencje wypowiedzi itp. [I.1.6, 7];
- będą doskonalić umiejętność rozumienia czytanego tekstu i wykorzystywania w tym celu słowników (np. przy objaśnianiu archaizmów czy terminologii naukowej związanej z teatrem) [I.2.3];
- rozwiną umiejętności analizy i interpretacji czytanych tekstów literackich (fragmentów komedii Aleksandra Fredry), w tym opisywania odczuć, jakie budzą te dzieła, rozpoznawania ich problematyki, wskazywania funkcji użytych w komedii środków artystycznych [II.1.1 i 2; 2.4; 3.1];
- poznają specyfikę dzieła teatralnego i rozwiną umiejętność jego odbioru [II.2.11];
- zwrócą uwagę na zróżnicowanie postaw społecznych i obyczajowych (np. rodzina dawna a współczesna, pozycja kobiety i mężczyzny, sposoby zwracania się do siebie) [II.4.3]

a ponadto:

- rozwiną umiejętności: pracy w zespole, kulturalnego dyskusowania i uzasadniania swojego zdania, słuchania innych i polemizowania, negocjowania, wspólnego tworzenia planów, dzielenia się pracą i wspólne branie odpowiedzialności za końcowy efekt;
- będą mieli okazję do wyzwalać własnej ekspresji twórczej i wszechstronnego rozwijanie osobowości.

■ Zakładane efekty

Uczniowie:

- pracując w kilkusobowych zespołach, przygotowują inscenizacje fragmentów komedii Aleksandra Fredry i przedstawiają je na forum szkoły w wyznaczonym terminie;
- zdobędą i praktycznie zastosują wiedzę o środkach wyrazu teatralnego (poznają elementy „języka teatru”) [II.2.4 i 9];
- opracują głosowe interpretacje przydzielonych kwestii [II.3.3];
- poznają wagę komunikacji niewerbalnej (gest, mimika, poza, kolor, strój itp.) [I.1.1];
- wykorzystają dostępne im zasoby (np. biblioteki szkolnej, internetu) w celu znalezienia informacji o dziełach Fredry i realiach epoki, której dotyczą (np. stroje, wnętrza, obyczaje, relacje rodzinne) [I.2.1 i 2];
- przedstawiają własne propozycje odczytania komedii Fredrowskich (lub ich fragmentów) i przekażą je za pomocą środków teatralnych; stworzą własne kreacje postaci komediowych [II.3.1];
- będą potrafili wyjaśnić i uzasadnić swoje koncepcje inscenizacyjne (scharakteryzować postacie i motywy ich postępowania, uzasadnić wprowadzenie muzyki,

² Numery odnoszą się do zapisów podstawy programowej zbieżnych z celami projektu – wymagania szczegółowe z języka polskiego w III etapie edukacyjnym. Cyfra rzymska oznacza I, II lub III wymaganie ogólne.

wyjaśnić funkcję dekoracji i rekwizytów, skomentować ruch sceniczny itp.), a także ocenić inscenizacje przygotowane przez kolegów [III.1.5];

- analizując fragmenty dzieł Fredry, będą się wypowiadać na temat ponadczasowych zagadnień egzystencjalnych (miłość, samotność, wierność, lojalność) i posługiwać się nazywającymi je pojęciami [II.4.1 i 2].

■ Opis projektu

1. Zespół pracujący nad projektem liczy 5 do 8 osób.
2. Każdy zespół wybiera fragment komedii Aleksandra Fredry i przygotowuje jego inscenizację, stanowiącą spójną koncepcję odczytania fragmentu (dzieła) i obejmującą kreacje ról (postaci komediowych), scenografię i dekorację, efekty dźwiękowe i inne teatralne środki wyrazu.
3. Wszystkie elementy inscenizacji powinny być zaplanowane i wykonane przez członków zespołu (np. dekoracje, stroje, rekwizyty).
4. Wystawienie przygotowanych inscenizacji odbędzie się na forum szkoły dnia w ramach Szkolnego Festiwalu Teatralnego w ustalonej kolejności.
5. Czas trwania spektaklu przygotowanego przez zespół powinien wynosić około 30 minut.
6. Autorzy zespołu dzielą się zadaniami, przydzielając sobie obowiązki twórców sztuki teatralnej (reżyser, scenarzysta, scenograf, projektant kostiumu, operator światła i dźwięku, aktorzy), przy czym każdy uczeń musi mieć przydzielony konkretny zakres obowiązków (można wykonywać kilka zadań, np. być reżyserem i wykonawcą jednej z ról).
7. Członkowie zespołu powinni „obronić” swoją inscenizację, tzn. umieć wyjaśnić, jak zrozumieli dzieło i na czym się opierali tworząc swoją koncepcję.
8. Wykonanie projektu zostanie ocenione zgodnie z podanymi kryteriami³.
9. Każdy zespół musi odbyć przynajmniej dwie konsultacje. Na pierwszej konsultacji należy przedstawić plan wykonania całości, na następnych zaprezentować, co zostało już zrobione.

Termin prezentacji:

Terminy konsultacji:

■ Informacje dodatkowe

Projekt ma charakter interdyscyplinarny. Oprócz umiejętności zgodnych z celami szczegółowymi języka polskiego w gimnazjum, uczniowie głębiej wchodzą w różne obszary przestrzeni edukacji teatralnej, historii, historii kultury (np. projektując stroje), uczą się posługiwania sprzętem audiowizualnym (przy tworzeniu elementów dekoracji, oświetlenia, dźwięku) i nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, wiążą w całość wiedzę z zakresu literatury, plastyki, muzyki, psychologii i filozofii. W realizacji przedsięwzięcia nauczyciela polonistę mogą (a nawet powinni) wspierać nauczyciele innych przedmiotów, którzy znajdują czas na konsultacje w zakresie własnych specjalności (scenografia, dekoracje i muzyka – nauczyciele przedmiotów artystycznych, stroje i realia epoki – nauczyciel historii itp.).

³ Kryteria oceny projektu edukacyjnego pozostają w gestii nauczyciela i klasy, przy czym zasady są ogólnie przyjęte: oceniamy nie tylko ostateczny efekt artystyczny, ale także ogólny wkład pracy, planowość realizacji przedsięwzięcia, umiejętność uzasadnienia koncepcji, zakres znalezionych materiałów źródłowych i sposób ich wykorzystania itp. Te kwestie należy czytelnie przedstawić uczniom (można je ująć w system punktacji).

Projekt edukacyjny jest **metodą „uczenia się w działaniu”**, jednak musi odwoływać się do określonych doświadczeń i wzorów. Praca nad spektaklem obejmuje szereg czynności, które powinny przebiegać w określonym porządku:

- poszukiwania repertuaru;
- analiza literacka wybranych tekstów (dyskusje);
- opracowanie scenariusza;
- próby czytane;
- tworzenie scen metodą improwizacji;
- zadania aktorskie i budowanie konkretnych scen;
- opracowanie dekoracji, kostiumów i dźwięku;
- realizacja całości przedstawienia.

Aby móc samodzielnie wykonać tak złożone przedsięwzięcie, uczniowie powinni opierać się na wcześniej zdobytych doświadczeniach, dlatego najlepiej byłoby, aby młodzież realizująca projekt miała wsparcie w postaci:

A. oglądania i omawiania wybranych spektakli teatralnych, dzięki czemu:

- lepiej pozna specyfikę teatru jako dziedziny sztuki;
- zdobędzie wiedzę o różnych kierunkach i konwencjach teatru – na wybranych, konkretnych przykładach;
- pozna składniki spektaklu jako dzieła sztuki teatralnej (gra aktorska, dialogi i monologi; przestrzeń sceniczna, ruch sceniczny, scenografia, kostiumy, rekwizyty, muzyka i warstwa akustyczna, światło);
- zwiększy umiejętności interpretowania wybranych utworów literackich na podstawie ich analizy;
- pozna różne relacje między widownią a sceną, różne rozwiązania przestrzeni teatralnej oraz różne koncepcje stosunku aktora do odgrywanej roli;
- nabierze wprawy w „odczytywanie” sztuki teatralnej jako specyficznej opowieści o świecie.

B. warsztatów teatralnych i zajęć prowadzonych metodą dramy, na których m.in.:

- pozna różne techniki aktorskie: ćwiczenie głosu i ciała;
- pozna różne sposoby wyrażania ekspresji (np. za pomocą technik dramowych);
- przećwiczy interpretacje wierszy, fragmentów prozy, dialogów i monologów.

Treść spektaklu (komedie Fredry), oczywiście, podana jest tu przykładowo. Nauczyciel wskazuje zakres poszukiwań repertuarowych, chcąc zwrócić uwagę na konkretny obszar literatury, twórców, tematykę, epokę lub gatunek. Grupie uzdolnionych literacko uczniów można zaproponować napisanie własnej sztuki na wskazany temat (np. o przyjaźni, współczesnej rodzinie, życiu szkoły itp.). Jeszcze inne cele pozwoli zrealizować projekt polegający na teatralnym opracowaniu (napisaniu scenariusza i wystawieniu) utworu innego niż dramat (np. wybranej ballady Adama Mickiewicza, zestawu fraszek Jana Kochanowskiego lub fragmentu powieści). W zależności od możliwości i potrzeb klasy – nauczyciel tak określi tematykę przedstawienia, aby pogłębić odczytanie utworów poznawanych w szkole (np. zaproponuje inscenizację fragmentu omawianej powieści historycznej Henryka Sienkiewicza) lub zainspirować uczniów do nowych doświadczeń lekturowych i poznania utworów innych niż te, które obowiązkowo czyta i omawia na lekcjach.

Jeszcze inne cele szczegółowe pozwoli zrealizować projekt ukierunkowany na poznanie własnego **dziedzictwa kulturowego**, zakładający przygotowanie **widowi-**

ska obrzędowego, nawiązującego do **kultury ludowej własnego regionu**. Praca uczniów – obok ogólnych celów związanych z edukacją teatralną (praktycznym poznawaniem specyfiki teatru jako dziedziny sztuki) i rozwijaniem umiejętności samokształceniowych – będzie prowadziła do takich efektów, jak np.:

- poznawanie tradycji i kultury ludowej własnego regionu w aktywny sposób;
- zdobywanie informacji o obrzędach i zwyczajach ludowych poprzez wywiady, poszukiwania bibliograficzne, czytanie dokumentów i ich przetwarzanie;
- określenie specyfiki teatru obrzędowego na tle innych odmian dramatu (i ewentualnie funkcji, jakie pełnił w dawnych kulturach)
- omawianie (na podstawie treści widowisk obrzędowych) sposobów życia mieszkańców własnego regionu i związanych z nimi wartości oraz wierzeń;
- poznanie elementów gwary ludowej własnego regionu;
- poznanie wybranych elementów twórczości ludowej, takich jak podania, opowieści, gawędy, przysłowia, a także śpiew i taniec itp.;
- przygotowanie i przedstawienie widowiska nawiązującego do teatru obrzędowego własnego regionu;
- wnioskowanie, co sprawia, że teatr obrzędowy jest inspiracją dla nowatorskich poszukiwań teatru współczesnego (np. Teatr Wierszalin, Gardzienice itp.).

Projekt II. Seria wydawnicza: Autorzy naszych lektur

■ **Czas pracy nad projektem:** 8 tygodni.

■ **Cele**

Uczniowie:

- praktycznie poznają warsztat dziennikarza prasowego poprzez wydawanie gazetki szkolnej z wykorzystaniem technologii komputerowej (edytorów tekstu i programów do grafiki) [I.1.9; III.1.4];
- podejmą próby redagowania własnych tekstów dziennikarskich w wybranych formach (np. artykuł, notatka prasowa, sprawozdanie z lektury, ewentualnie felieton i reportaż) [I.1.10; III.1.1];
- rozwiną umiejętność poszukiwania i selekcjonowania potrzebnych materiałów (w tym – materiałów ilustracyjnych) na temat wybranego twórcy w zasobach biblioteki szkolnej i innych bibliotek oraz w internecie będą wykorzystywać znalezione informacje we własnych wypowiedziach ustnych i pisemnych [I.2.1 i 2];
- nauczą się przeprowadzenia i opracowania wywiadu (np. wśród rówieśników) na temat recepcji utworów opisywanego autora [I.1.1; III.1.1; III.1.7];
- udoskonalą umiejętność dokonywania redakcji i adiustacji tekstów własnych i cudzych [III.1.4];
- docenią wagę „kuchni” dziennikarskiej: nadawania własnym wypowiedziom trafnych, angażujących tytułów, redagowania leadów, segmentacji tekstu i nadawania śródtytułów itp. [III.1.2];
- będą się uczyli dokonywania rzetelnej, krytycznej oceny tekstów własnych i cudzych (uczciwość, zgodność z prawdą, rzetelność dziennikarska, niestosowanie manipulacji, rodzaj użytych argumentów) [I.1.8 i 9];
- zdobędą umiejętność łamania strony przy pomocy edytorów tekstu (umiejętne formatowanie strony, dobieranie rodzaju czcionki, stosowanie odstępów, justowanie itp., wklejanie ilustracji oraz opracowywanie layoutu) [III.1.4];

- poszerzą wiedzę o wybitnych pisarzach i poetach – autorach omawianych na lekcjach dzieł oraz kontekście ich twórczości [II.3.2];
- będą rozwijać umiejętność budowania wypowiedzi argumentacyjnych: polemizowania z sądami na temat twórców i ich dzieł, stosowania prostych chwytów erytycznych itp. [III.1.1i5];
- będą doskonalić umiejętność funkcjonalnego posługiwania się językiem polskim, poszerzać zasób słownictwa oraz celowo stosować podstawowe środki stylistyczne [umiejętność ogólna]

a ponadto:

- będą doskonalić umiejętności: pracy w zespole, kulturalnego dyskusowania i uzasadniania swojego zdania, słuchania innych i polemizowania, negocjowania, wspólnego tworzenia planów, dzielenia się pracą i wspólnego brania odpowiedzialności za końcowy efekt;
- znajdą pole do wyzwalania własnej ekspresji twórczej i rozwijania uzdolnień literackich;
- będą doskonalili umiejętność skutecznego, sprawnego funkcjonowania w świecie mediów.

■ Zakładane efekty

Uczniowie:

- pracując w kilkusobowych zespołach, opracują po jednym numerze gazetki szkolnej poświęconym wybranemu autorowi lektur omawianych w szkole – każdy zespół zajmuje się innym twórcą (do wyboru np. Jan Kochanowski, Ignacy Krasicki, Aleksander Fredro, Adam Mickiewicz, Henryk Sienkiewicz);
- będą potrafili rozróżnić podstawowe gatunki publicystyczne, takie jak artykuł, wywiad, reportaż [1.1.10];
- napiszą własne teksty publicystyczne, dostosowując formę do celu wypowiedzi (np. artykuł przedstawiający postać pisarza, artykuł polemiczny – broniący dzieł twórcy, notatka prasowa o wydarzeniu z życia pisarza, reportaż poświęcony recepcji dzieł twórcy we współczesnej szkole itp.) [III.1.1];
- poznają najważniejsze zasady etyki dziennikarskiej, w tym – podawania źródeł cytowanych wypowiedzi [III.1.6 i 8];
- będą potrafili funkcjonalnie zastosować edytory tekstu do starannego zredagowania napisanego tekstu i złamania strony [III.1.4];
- zdobędą informacje na temat życia i twórczości wybranego pisarza z różnych źródeł i wykorzystają te informacje we własnej publikacji (poszerzą wyniesioną z lekcji wiedzę o twórcy, jego epoce, kontekście biograficznym i historycznym jego dzieł itp.) [I.2.1];
- poszerzą zasób słownictwa czynnego oraz umiejętności: przejrzystego komponowania wypowiedzi oraz stosowania środków stylistycznych w zakresie wybranego tematu [III.1.2 i 3].

■ Opis projektu

1. Zespół pracujący nad projektem liczy 5 do 8 osób.
2. Każdy zespół wybiera postać jednego pisarza lub poety (spośród wskazanych przez nauczyciela) i opracowuje poświęcony mu numer gazetki szkolnej.
3. Publikacja liczy 8-10 stron formatu A-4, strony są poprawnie złamane, teksty właściwie zredagowane, z zastosowaniem zróżnicowanej czcionki, posiadają tytuły, leady, segmentację itp.; ilustracje są wyraźne i opatrzone podpisami z poda-

niem źródeł. Wydanie opatrzone jest tytułem i stopką redakcyjną.

4. Teksty autoryzowane przez uczniów reprezentują gatunki dziennikarskie, przy czym forma jest dobrana stosownie do celu wypowiedzi.
5. Teksty napisane są poprawnym językiem polskim, z zastosowaniem środków stylistycznych.
6. Wśród napisanych tekstów powinny znaleźć się wypowiedzi publicystyczne i informacyjne.
7. Tematyka tekstów to np.: informacje o życiu i twórczości omawianego pisarza, anegdota i ciekawostki, wywiady z osobami wypowiadającymi się na temat twórczości, polemika z sądami, sprawozdania z lektury, prezentacje portretów postaci literackich, reportaże z miejsc lub wydarzeń związanych z postacią twórcy itp.
8. Prezentacja gotowych publikacji odbędzie się na forum klasy (szkoły); każdy zespół udostępni skserowane egzemplarze pisemka kolegom, przedstawi koncepcję swojego numeru, streści najciekawsze artykuły, opowie o poszukiwaniu materiałów i własnych „odkryciach” związanych z postacią twórcy oraz oceną jego dzieł. Na wystąpienie przeznaczona jest 15-20 minut.
9. Autorzy zespołu dzielą między siebie obowiązki redakcyjne i zadania dziennikarskie (redaktor prowadzący, grafik, dziennikarze; poszukiwanie materiałów, przeprowadzenie wywiadu, napisanie tekstów, redagowanie, łamanie stron, opracowanie ilustracji itp.), przy czym każdy uczeń musi mieć przydzielony konkretny zakres obowiązków.
10. Wykonanie projektu zostanie ocenione zgodnie z podanymi kryteriami⁴.
11. Każdy zespół musi odbyć przynajmniej dwie konsultacje. Na pierwszej należy przedstawić plan wydawnictwa, na następnych zaprezentować, co zostało już zrobione.

Termin prezentacji:

Terminy konsultacji:

■ Informacje dodatkowe

Uczniowie pracujący nad projektem powinni zyskać wsparcie w postaci warsztatów dziennikarskich. Pewien podstawowy zasób wiedzy na temat publicystyki jest przewidziany w wymaganiach z języka polskiego na każdym etapie edukacyjnym, jednak młodzież szczególnie zainteresowana dziennikarstwem chętnie poszerzy swoje umiejętności w tym zakresie. Można na to poświęcić określoną pulę godzin dodatkowych, na których uczniowie będą studiować wzory i uczyć się od mistrzów dziennikarstwa, tzn.:

- czytać i omawiać wybrane artykuły z prasy i czasopism na interesujące ich tematy;
- analizować takie elementy wypowiedzi dziennikarskiej, jak: temat i cel artykułu; wykorzystane środki językowe i stylistyczne (np. komizm językowy, stylizacje), trafność tytułu i leadu, funkcja kompozycji, dobór ilustracji itp.;
- poznawać różne obszary publicystyki (prasa codzienna, czasopisma adresowane do konkretnego odbiorcy, np. kobiet, pisma popularnonaukowe i hobbystyczne itp.);
- wskazywać na konkretnych przykładach, jak dziennikarstwo prasowe wpływa na kształtowanie się opinii publicznej;
- poznawać wybrane sylwetki wybitnych reportażyistów (np. Melchiora Wańkowi-cza, Ryszarda Kapuścińskiego);

⁴ Kryteria oceny jak w przypisie nr 3.

- określać, czym jest misja dziennikarza;
- wskazywać, na czym polega i czemu służy perswazyjność tekstów publicystycznych;
- poznawać podstawowe zagadnienia z prawa prasowego (cytowanie cudzych wypowiedzi, autoryzacja, odpowiedzialność za podane informacje);
- przedstawiać sposoby pozyskiwania informacji przez dziennikarza i oceniać ich wiarygodność;
- wprawiać się w pisanie własnych tekstów dziennikarskich.

Opisany projekt można także z powodzeniem zaproponować licealistom, stawiając im nieco wyższe wymagania dotyczące warsztatu dziennikarskiego i zakresu opisywanych treści (trudniejszy temat publikacji).

Określając tematykę publikacji, nauczyciel wskazuje kierunki poszukiwania informacji i poszerzania wiedzy przedmiotowej. Podanie sylwetek najwybitniejszych twórców literatury polskiej pozwoli poznać konteksty utworów omawianych na lekcjach, a być może zachęci do przeczytania nowych dzieł. Inny zakres poszukiwań wyznaczą sylwetki polskich poetów współczesnych (np. Czesław Miłosz, Zbigniew Herbert, Wisława Szymborska, Jan Twardowski, Miron Białoszewski), twórców literatury *science fiction* i *fantasy*, autorów powieści dla młodzieży – czy też twórców reprezentujących inne dziedziny sztuki (malarzy, kompozytorów, reżyserów filmowych itp.). Wydarzenia mogą także być poświęcone wydarzeniom artystycznym, rocznicom, postaciom literackim, kulturze epok literackich czy konkretnym dziełom.

3. Podsumowanie

Projekt edukacyjny jest metodą korespondującą z założeniami nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Szczególnie dobrze wkomponowuje się w zamysł zajęć poszerzających ofertę szkoły (np. zajęć „konkursowych” z języka polskiego), ale także stanowi pożyteczną propozycję zorganizowania aktywności wszystkich uczniów, w ramach podstawowej siatki godzin przewidzianych na przedmiot.

Metodzie projektów warto poświęcić uwagę w gimnazjum, do którego wchodzi nowa podstawa programowa. Projekt realizowany samodzielnie przez uczniów (konsultowany przez nauczyciela) zapewni rozwijanie ważnych umiejętności ogólnych i przedmiotowych, przewidzianych dla danego etapu edukacyjnego. Rozluźniając sztywny gorset systemu klasowo-lekcyjnego, umożliwi zaspokojenie potrzeb uczniów związanych z etapem rozwoju ich osobowości, otworzy pole do samodzielnych decyzji i ekspresji twórczej. Projekty mogą być realizowane indywidualnie lub zespołowo, jednak w praktyce szkolnej stosowany jest powszechnie drugi sposób, który dodatkowo pozwala wykorzystać do osiągnięcia wartościowych celów naturalną w tym wieku potrzebę oparcia w grupie rówieśniczej.

Literatura

1. Brejnak A., *Metoda projektów w kształceniu zawodowym. ABC nauczyciela przedmiotów zawodowych*, z. 20, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 1999.
2. Haris H. J., Katz L. G., *Mali badacze. Metoda projektu w edukacji elementarnej*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2003.

3. Joyce B. E., Calhoun J.E., Hopkins D., *Przykłady modeli uczenia się i nauczania*, WSiP, Warszawa 1999.
4. Królikowski J., *Projekt edukacyjny: materiały dla zespołów międzyprzedmiotowych. ABC nauczyciela przedmiotów zawodowych*, z. 47, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2001.
5. Nowacki T. W., *O metodzie projektów*, Warszawa 1999.
6. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydaw. Akademickie Żak, Warszawa 1996.
7. Szymański M. S., *O metodzie projektów. Z historii, teorii i praktyki pewnej metody kształcenia*, Wydaw. Akademickie Żak, Warszawa 2000.
8. *Uczenie metodą projektów*, B. D. Gołębiak (red.), WSiP, Warszawa 2002.